



J. H. J. VAN WAGENINGEN THOE DEKEMA.

## BIJ HET PORTRET VAN J. H. J. VAN WAGENINGEN THOE DEKEMA. <sup>1)</sup>

---

Jan Hendrik Jetse van Wageningen werd den 14<sup>en</sup> November 1860 te Leeuwarden geboren als zoon van Mr. G. van Wageningen, advokaat aldaar en Jonkvrouw H. H. Wichers.

Reeds in zijn schooljaren openbaarde zich bij hem een voorliefde voor geschiedenis, welke voedsel ontving door een ijverig gebruik van zijns vaders boekerij. In 1870 erfde hij van een oudoom Dekema State te Jelsum, hetwelk in 1795, eveneens door erflating, in het bezit der familie Van Wageningen gekomen was. Naar deze bezitting noemde hij zich in later jaren Van Wageningen thoe Dekema.

In 1881 vestigde hij zich als student in de rechten te Groningen. Als gevolg van familieomstandigheden was hij genoodzaakt aan het verblijf aldaar een einde te maken en zijn studie te Leeuwarden voort te zetten, zoo goed dat ging.

Het was in dien tijd dat mijn broeder in aanraking kwam met iemand die grooten invloed op hem zou uitoefenen: zijn repetitor, de toenmalige doctorandus in de rechten, tevens Friesch dichter en schrijver P. J. Troelstra. Door dezen omgang gingen zijn oogen open voor het merkwaardige van het Friesche volkseigen, in de eerste plaats

<sup>1)</sup> Nevensgaand portret is welwillend ter reproductie afgestaan door den heer J. Winkler te Haarlem, die er het volgende bij-schrift aan toevoegde: „Dit is in byldnisse fen dy rju eabele en nommele Stánfries Jan van Wageningen thoe Dekema, op Dekema-State to Jelsum, de lêste man dy 't de Fryske klaeijinge droech yn 't lêst fen 'e 19<sup>de</sup> en yn 't bigjin fen 'e 20<sup>ste</sup> ieu, lyk as dy klaeijinge yn 'e 18<sup>de</sup> ek yette wol yn 'e foarste helte fen 'e 19<sup>de</sup> ieu, sa troch edelman en einierde droegen waard. Mar syn gouden spanje hat er hjir net yn syn himdsboard; det wier him to lestich. 1896.

de Friesche taal, zoodat hij een levendig aandeel nam in de beweging der jongere Friesche schrijvers wier orgaan was het tijdschrift „For Hûs en Hiem”. Maar ook op een ander terrein bracht dit verkeer verandering bij hem te weeg. Pieter Jelles maakte in die dagen op politiek gebied een evolutieproces door, dat hem vervreemde van de liberale partij en langs den weg van de Friesche volkspartij tot de sociaal-demokratie voerde. Mijn broeder was er door zijn aanleg en geaardheid de man niet naar om hem hierin te volgen, maar wel kreeg hij een anderen kijk op het liberalisme, dat hij van huis uit als alleenbestaanbaar voor het redelijk denken had leeren beschouwen.

Toen eenmaal de politieke vrijzinnigheid bij hem van haar voetstuk beroofd was, kostte het — stel ik mij voor — aan andere invloeden, die mijn broeder tot rechtzinnigheid op godsdienstig gebied deden neigen, geringe moeite om de overhand op hem te krijgen.

Hij was godsdienstig opgevoed en in de Nederl. Herv. kerk opgenomen als leerling van den predikant der evangelische richting Dr. S. K. Thoden van Velzen. Maar wat ook de menschen vervulde in de toongevende kringen te Leeuwarden: stellig niet het godsdienstige. Niet weinigen van het heerenpersoneel waren er, wier hoogste ideaal — om een zegswijze te gebruiken die ik mij van mijn broeder herinner — bestond in „wijn en sigaren”. En voor de oude glorie van het Friesche land, eens bezaaid met tallooze fraaie sloten en states, gevoelde men — zoo dacht hij — niets; en materialistisch gezind, was men er op uit datgene wat nog van die oude tijden over was te doen verdwijnen en te gelde te maken. Dit alles nu stond mijn broeder, idealist als hij was, tegen. Daarbij kwam dat zijn vreugdeloos leven — vele genoegens der jeugd heeft hij niet of nauwelijks gekend — hem toegankelijk maakte voor de vertroosting van den godsdienst. Voeg hierbij zijn voorliefde voor het oude, voor oude vormen en denkwijzen. En zoo zich verdiepende in het verleden werd hem dit een toevluchtsoord voor wat het heden hem ont-

hield, en waren tevens de elementen gegeven ter verklaring van het feit, dat mijn broeder omstreeks dezen tijd (1885—1890) zijn geestelijken leidsman vond in Dr. A. Kuiper. Ook de heer Johan Winkler moet genoemd worden onder degenen, tot wier geschriften hij zich sterk aangetrokken gevoelde. Diens „Oud Nederland” had hij altijd bij de hand en hij voerde met hem een geregelde briefwisseling in het Friesch. Maar voor Dr. Kuiper als redakteur van de Standaard en schrijver over maatschappelijke en godsdienstige onderwerpen ontwikkelde zich bij hem gaandeweg een vereering, die onbegrensd was.

Intusschen was de academische studie eraan gegeven en kon mijn broeder zich geheel wijden aan de dingen, die zijn liefde hadden. Op zijn oude state — en hij was nergens zoo lief als daar — trachtte hij te leven het leven van den landjonker uit den ouden tijd, de tijd van de Rymen en Teltsjes, een van zijn lievelingsboeken. Hij sprak en schreef bij voorkeur Friesch en heeft zich verscheidene jaren gekleed in oud-Friesche dracht, waarin hij zelfs een kongres van Patrimonium te Amsterdam bijwoonde. En hij trachtte — zij het zonder succes — sommigen van het jongere geslacht over te halen, zich ook in die dracht te kleeden. Daarbij stichtte hij een antirevolutionaire kiesvereniging en een evangelisatie met kapel. Als er ooit iemand in zijn idealen opging dan was hij het. Hij stond jarenlang in nauwe betrekking met den toenmaligen eigenaar van Martena State te Cornjum, voornamelijk met het doel om dien te bewegen het oude en bouwvallige slot te laten restaureeren. Zelfs droomde hij ervan, om als het schip met goud eens zou komen, het oude Dekemahuis — in 1814 van zijn verdieping en antiëk karakter beroofd — in de vroegere gedaante te herstellen. Toen een boerenhuis dicht in de buurt afgebroken werd, ging hij daar dagelijks heen om met eigen hand de oude muurtegels af te bikken, waarmede de wanden van een nieuw door hem gestichte stelp zouden worden bekleed. Van de geschiedkundige vakken beoefende hij bij voorkeur

de geslacht- en wapenkunde. Hij schreef een brochure getiteld „Fryslând inna Wiel en ho der út” (Snits, 1894), een aansporing om tot den ouden tijd terug te keeren; en leverde enkele bijdragen in den Frieschen Volksalmanak, o.a. over de state Hoxwier (1890, 1892). Verder werkte hij aan een rijk gedokumenteerde, zij het onvoltooid gebleven, geschiedenis van Dekema State. En onderwijl ijverde hij in kiesvereniging, evangelisatie en Zondagsschool, voor wat zijn kinderlijke vroomheid als het goede beschouwde. Een vroomheid, kinderlijk ook in dien zin dat zij niet ergdenkend was en alles wat zich op godsdienstig en politiek gebied als christelijk aandiende zonder bedenking als zoodanig aanvaardde. Maar hoe echt die vroomheid bij hemzelf gemeend was, daarover zij hier een herinnering meegeedeeld. In 1900 waren mijn broeder en ik samen te Parijs als gasten van een oom en tante. Wij dineerden gewoonlijk in ons hotel. Maar in de schittering van die groote eetzaal, te midden van een zeer wereldsch gezelschap, zou Jan nooit zijn middagmaal gebruiken, voordat hij de handen gevouwen en de oogen gesloten en zijn gebed verricht had.

Toen in 1905 brug en poort op Dekema State vernieuwd werden liet hij — natuurlijk te midden van de noodige familiewapens — boven den ingang de woorden plaatsen: Tankje God yn alles. Men zal iemand die zijn inzichten niet deelde, schoon hij ze meer en meer leerde waardeeren, wel willen gelooven wanneer hij verklaart, dat dit inderdaad het woord was, waarbij mijn broeder leefde.

In mijn bezit is een kleine zegelring, door hem gedragen, waarop om het familiewapen als zinspreuk zijn gesneden de woorden: Wier en trou. Dat was hij: een bevorderaar van wat hij zag als de waarheid, en daarom getrouw, tot het einde.

Hij overleed op zijne state, aan longontsteking, den 23<sup>en</sup> April 1908. Hij is naar ouden trant ten grave gedragen: op de schouders van zijn pachters, die tevens zijn vrienden waren.

Jan. 1913.

H. L. VAN WAGENINGEN.